ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 108, Eylül 2020, s. 50-63

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.45186>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
12.07.2020

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.09.2020

Doç. Dr. Ebubekir BOZAVLI

Atatürk Üniversitesi, Fransız Dili Eğitimi
ebozavli@atauni.edu.tr

VEBA VE KORONAVİRÜSTEN HAREKETLE KURGUSALIN GERÇEKLİĞE DÖNÜŞÜMÜNDE FELAKETİN SÖYLEMSEL ANALİZİ

Öz

Edebi türler arasında roman, gerçekliğe en yakın yapıtların başında gelir. Roman, yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olayları zaman, mekân, kişi örgüsü içerisinde anlatan eserlerdir. Birçok türü arasından gerçekliğe daha yakın olanı söylence türüdür. Bu araştırma, Albert Camus’ünün “Veba” adlı eseri ve “Koronavirüs” arasındaki insan yaşamına özgü benzerlikleri saptamayı ve çeşitli düzeydeki olguların sosyal yaşamı nasıl şekillendirdiğini kavramsal analiz ve temalarla incelemeyi hedeflemektedir. Diğer bir ifadeyle mevcut araştırma, kurgusal nitelikteki veba romanında yaşananların dünyada koronavirüs gerçekliğinde yaşananlarla büyük ölçüde örtüştüğünü ispatlamaya yönelecek. Araştırmanın örneklemini, veba romanı ve ulusal ve uluslararası görsel ve yazılı medyadaki koronavirüs haberleri ve haber analizleri oluşturmaktadır. Tematik analizle (Giroux, ve Tremblay, 2002) elde edilen veriler, betimsel ve içerik analiziyle (Yıldırım ve Şimşek, 2000) çözümlenmiştir. Araştırma, salgınların ırkı, zamanı, mekânı ve koşulları farklı olsa da dilinin aynı olduğunu ortaya koymaktadır. Albert Camus’nün veba romanında yaşananlar ile koronavirüs salgınında yaşananların büyük ölçüde örtüştüğü saptanmaktadır. Yalnızca virüslerin türü, zaman, insanlar, mekânlar farklılaşmaktadır. Bunun dışında yaşanan acılar aynıdır. Bu benzerlik, Camus’nün eserini adeta roman olmaktan çıkarıp bir araştırma ve inceleme eserine dönüştürüyor. Veba virüsü bittiği gibi elbette koronavirüs de bir gün bitecek ama

felaket ya da kötülük bir gerçek olarak kalacaktır. Onun gerçekliğinin en büyük ispatı da hiç dinmeyen felaketlerdir.

Anahtar kelimeler: Roman, salgın, insanlık, umut, çaresizlik, yalnızlık

DISCURSIVE ANALYSIS OF DISASTER IN THE TRANSFORMATION OF FICTION INTO REALITY IN THE PLAGUE AND CORONAVİRUS

Abstract

Among the literary genres, the novel is one of the works closest to reality. Novel is the works that describe the events that have happened or are likely to be experienced in time, place and person. Of the many genres, the closest to reality is the type of myth. This research aims to identify the similarities of life between Albert Camus's "Plague" and "Coronavirus" and to examine how various levels shape social life with conceptual analysis and themes. In other words, the current research will tend to prove that what happened in the fictional plague novel coincides with the reality of the corona virus reality in the world. The sample of the research consists of Plague novel and Corona virus news and news analysis in national and international visual and print media. The data obtained were analyzed and interpreted through descriptive and content analysis, one of the qualitative research methods. The research reveals that the language of the outbreaks is the same, although their time, location, and conditions are different. It is determined that what happened in the plague novel of Albert Camus and what happened in Corona virus epidemic coincided to a great extent. Only the type of viruses, time, people and places differ. Furthermore, the suffering is the same. Beyond being a novel, this similarity transforms Camus' work into a research and analysis work. Of course, as the plague virus ends, the Corona virus will one day end, but disaster or evil will remain a reality. The greatest proof of his reality is disastrous.

Keywords: Novel, epidemic, humanity, hope, desperation, loneliness

Giriş

Salgınlar, insanlığın ortak yarasıdır. Doğal felaketler gibi bu tür felaketler de hem bireysel hem de toplumsal olarak çeşitli boyutlarda etkiler yaratır. Enfeksiyon hastalıklarının çağlar boyunca pek çok uygarlığı etkilediği, savaşların sonucunu belirlediği bilinmektedir. Ünlü biyolog Jared Diamond Amerika kıtasının keşfinden sonra olanları şöyle özetliyor: “Yeni Dünyada Kolomb'un gelişinden sonraki bir ya da iki yüzyıl içinde yerlilerin nüfusundaki azalma oranının%95'i bulduğu tahmin ediliyor. Başlıca ölüm nedeni eski dünyanın mikroplarıydı (Akbaş, 2007). Tarih boyunca farklı isimlerle birçok salgın insanlığın sınavı ve mücadelesi olmuştur (National Geographic, 2014) Bu salgınların en büyükleri “Atina Veba Salgını, Justinyen Veba Salgını, Kara Veba, Büyük Londra Vebası, Kolera Pandemisi Dalgası, Tifüs Epidemisi, Rus Gribi, Asya Gribi, Sars Salgını ve Domuz Gribi” şeklinde sıralanabilir. Kolera Pandemisinin ilki 1817’de görülmüş ve 1896’da yedinci dalgayla son bulmuştur. Bu hastalıkların en acımasız “kara veba, kara ölüm, büyük veba, büyük salgın” ya da yalnızca “veba” adıyla anılan salgın olmuştur. Veba dünyanın birçok ülkesine yayılmış ve on milyonlarca insanının ölümüne neden olmuştur. Veba salgınının ilk olarak Çin’de ortaya çıktığı, İpek yoluyla gemilerdeki farelerin üzerindeki pireler sayesinde Avrupa’ya ulaştığı varsayılmaktadır. İspanya, Portekiz, İngiltere, Almanya ve Fransa gibi önemli Avrupa

ülkelerinde yaşamı felç ederek büyük nüfus kayıplarına neden olmuştur. Öyle ki Avrupa’da bazı insanlar derideki gözenekler açılır ve böylece hastalık kolayca kendilerine geçer korkusuyla yıllarca banyo yapmaktan kaçınmışlardır. İnsanlığın korkulu rüyası olan salgın birçok önemli eserin (İstek, 2017) konusunu oluşturmıştır. Bu eserlerden biri de edebiyat alanında dünya klasikleri içerisinde yer alan Albert Camus’nün “La peste (Veba)” (1947) adlı yapıtıdır. Camus, Veba’yı kaleme alırken muhtemelen bu konuda yapılan araştırmalar kendisine esin kaynağı olmuştur. Boyacıoğlu (2012), söylence-romanı türündeki veba yapıtının esin kaynaklarının Antoine Artaud’un 1934 yılında yazdığı Tiyatro ve Veba (le Théâtre et la Peste) ve Amerikalı romancı Herman Melville’in “Moby Dick” isimli eserleri olduğunu ileri sürmektedir. İlk kez 2019 Aralık ayında Çin’in Wuhan kentinde ortaya çıkan ölümcül yeni bir virüs türü ise günümüzde insanlığın korkulu rüyası olmaya başladı. Dünya Sağlık Örgütü, bu yeni tip virüsün soğuk algınlığı semptomlarıyla başlayan ve ciddi sağlık sorunlarına neden olan Mers ve Sars virüsleriyle aynı aileden olduğunu tanımladı. Mikroskopla virüse bakıldığında şekli ve ışık hüzmeleri bir taci andırdığından Latince taç anlamına gelen ifade koronavirüsün ismi oldu. Ayrıca 'corona'nın co'su, virüs'ün vi'si ve İngilizce hastalık kelimesi 'disease' sözcüğünün d'sinden türetilerek Covid-19 adıyla da tanımlanır oldu. Kaynağının Çin’deki bir deniz ürünleri pazarı olduğu düşünülen insandan insana bulaşan virüs, yüksek ateş, kuru öksürük, hapşırma ve nefes darlığı gibi gripi andıran semptomlarla belirti veriyor. Bu araştırma, aralarında büyük benzerlikler olduğunu düşündüğümüz veba romanında ve Koronavirüsün etki alanında sosyal yaşamı etkileyen olguların izlerini sürmeyi amaçlamaktadır.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırma, Albert Camus’ünün “Veba” adlı eseri ve “Koronavirüs” arasındaki insan yaşamına özgü benzerlikleri saptamayı ve çeşitli düzeydeki olguların sosyal yaşamı nasıl şekillendirdiğini kavramsal analiz ve temalarla incelemeyi hedeflemektedir. Diğer bir ifadeyle mevcut araştırma, kurgusal nitelikteki veba romanında yaşananların dünyada şimdilerde Çin başta olmak üzere koronavirüs gerçekliğinde yaşananlarla büyük ölçüde örtüştüğünü ispatlamaya yönelecek.

1.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemi, Veba romanı ve ulusal ve uluslararası görsel ve yazılı medyadaki koronavirüs haberleri ve haber analizleri oluşturmaktadır.

1.3. Verilerin Analizi

Tematik analizle (Giroux, ve Tremblay, 2002) elde edilen veriler, betimsel ve içerik analiziyle (Yıldırım ve Şimşek, 2000) çözümlenmiştir.

2. Bulgular

Veba romanında insanlığın sosyal yaşamıyla ilintili aşağıdaki temaların varlığına ulaşılmıştır. Bu temalara romanın farklı sayfalarında defalarca değinildiği saptanmaktadır. Aynı temalar koronavirüste de görülmektedir. Her iki virüste de aşağıdaki temel kavramlar mevcuttur.

Tablo 1: Veba ve Koronavirüste Ortak Kavramlar

Kavramlar	
Salgın	Vaka sayılarında artış
Salgının dünyaya yayılması	Yönetimlerin suçlanması
Yüksek ateş	Salgına hazırlıksız yakalanma
Tecrit	Özgürlüğün kısıtlanması
Asosyal bir yaşam (Yalnızlık)	Ayrılık Acısı
Özlem	İssiz sokaklar (şehirler)
Kısıtlamalar	Yasaklar
Ticaretin Kısıtlanması	Teçhizat yetersizliği
Virüs karşısında çaresizlik	Bıkkınlık
Bekleyiş (iç sıkıntısı)	İlaç
Salgının azalışı	Umut (normalleşme)
Sloganlar	Delilikler (çılgınlıklar)
Dua	Sıradışı önlemler
Stoklar	

Salgın ve buna bağlı olarak vaka sayılarındaki artış romanda işlenen en başat temalardandır. Oran şehrinde felaketin ortaya ilk çıkışından salgının ilerlemesine, vaka sayılarının tedrici olarak artmasına ve bütün bir şehri kaygılandırmasına Camus dikkat çekmektedir. Ransdoc Ajansı radyo yayınında yalnızca 25 Nisan günü altı bin iki yüz otuz bir, 28 Nisan’da yaklaşık sekiz bin farenin toplandığını ve yakıldığını bildiriyordu. Bu bilgilerin ajans aracılığıyla halkın diline düştüğü günlerde doktor Rieux, rahip Paneloux’a şu fare hikayeleriyle ilgili ne düşündüğünü sorduğunda rahip, bu bir salgın olmalı yanıtını veriyordu. Nitekim vaka sayılarında artışların yaşanmasıyla hastalardaki belirtiler saptanıp tahlil sonuçları incelendiğinde Rieux, bunun kesinlikle bir veba salgını olduğunu kabul ediyordu. Salgının başlangıcından hemen hemen birkaç gün içinde ölümle sonuçlanan vakalar artmaya başlamış kırk sekiz saatte ölü sayısı on bire ulaşmıştı. Salgının dördüncü gününde bu sayı dörde katlanmış ve ilerleyen birkaç günde şehrin valisi vaka sayısının endişe verici boyutlara ulaştığını dile getirmekteydi. Şehirde hastaneler yetersiz kalınca boşaltılan okulların hastane koğuğu olarak kullanılması öngörülmüştü. Romanın ilerleyen sayfalarında salgının Eylül ve Ekim ayları boyunca kentin üzerine çöktüğünü ve bu durumun bitmek tükenmek bilmeyen haftalar boyunca devam ettiğinden bahsedilmektedir. Romanda vebanın Oran şehrinin çeşitli bölgelerine yayılması üzerine yoğunlaşmış bir anlatım göze çarpmaktadır. Camus, Cezayir’in Oran dışında şehirlerine ya da dünyanın farklı bölgelerine yayılmış bir salgından bahsetmemekte yalnızca daha önce diğer dünya kentlerinde yaşanmış veba salgınlarına yaptığı tasvirlerle vurgu yapmaktadır: “Vebaya bulanmış ve kuşların terk ettiği Atina, sessizce acı çekenlerle dolu Çin kentleri,

Marsilya’da sızıntı içindeki bedenleri çukurlara üst üste gömen zindan hükümlüleri, Provence’de vebanın deli rüzgârlarını durdurması için inşa edilen büyük duvar, Konstantinopolis hastanesinin ezilmiş toprağına yapışmış nemli ve çürümüş yataklar, korku içindeki Londra’da ölü taşıyan el arabaları, canlıların Milano mezarlığında birleşmeleri” (Öztokat, 1998). Kaynağının Çin’in 11 milyon nüfuslu kenti Wuhan’daki deniz ürünleri pazarındaki yasa dışı vahşi hayvan ticareti olduğu sanılan günümüzün öldürücü salgınının, hastalardan alınan örneklerin laboratuvarlarda test edilmesi sonucu Çinli yetkililer ve Dünya Sağlık Örgütü korona virüs olduğu sonucuna vardılar (BBC News Türkçe). Ayrıca Dünya Sağlık Örgütü bu yeni tip virüsü (2019-nCoV) olarak tanımlandı (Sağlık Bakanlığı, 2020). Çin’de 20 Ocak 2020’de 291 vaka saptanırken 03 Şubat 2020 tarihine kadar tedrici olarak vaka sayısı 17 bin 210’a ulaşmıştır (BBC News Türkçe) ve vaka sayılarında her geçen gün artış gözlemlenmektedir. 08 Şubat 2020’de ölü sayısı 722’e ulaşmış ve ilk kez Çinli olmayan bir kişi de yaşamını yitirmiştir. 22 Şubat 2020 itibariyle Covid-19 salgınında yaşamını yitirenlerin sayısı 2 bin 347’ye ulaşmıştır (CNN Türk). Çin’den dünyanın birçok ülkesine sıçrayan virüs, sınır komşumuz İran’a kadar ulaşmış ve şimdiye kadar beş kişinin ölümüne neden olmuştur. Hızlı yayılmasıyla artık bu ölümcül virüs, neredeyse tüm dünyayı tehdit altına almıştır. Her iki vakada da ortak nokta yönetimlerin suçlanması olmuştur. Veba’da halkın, bilgileri gizlemekle, doğru bilgileri ve hastalıkla ilgili resmi istatistikleri yayınlamamakla Oran yönetimini suçladığı gibi koronavirüsünde de bazı ülke vatandaşları kendi yönetimlerini yeterli önlemleri almadığından, bilgileri halktan saklandığından dolayı eleştirmektedirler. Örneğin virüs ilk kez Çin’de ortaya çıktığında virüsü ilk olarak duyuran Dr. Li Wenliang’ın Çinli yetkililer tarafından susturulmak istendiği iddiası ortaya atıldı. Virüsü sosyal medya hesaplarından tüm dünyaya duyuran ve kendi arkadaşlarını da uyarmaya çalışan Dr. Li’yi, Çin Kamu Güvenliği Departmanı’ndaki yetkililer toplum düzenini şiddetle sarsan yanlış iddialarda bulunmakla suçlayarak ona zorla bir mektup imzalatmış ve onun hakkında soruşturma başlattırmışlardı. Yetkililer, salgının başında virüsün tehlike seviyesini ve bazı vakalarda hastalığı gizlemekle itham edildiler. Aynı şekilde salgın İran’ın Kum şehrinde görüldüğünde İran yönetimi müdahalede yetersiz kalmakla, ciddi önlemler almamakla, resmi ölüm sayılarını düşük göstermekle suçlandı. İranlı muhalifler, resmi olarak açıklanan ölü sayısının 12 olmadığını aksine Sağlık Bakanı’nın virüsü durduramadığı için Cumhurbaşkanı’na istifa mektubu sunduğunu, bu mektupta ölen kişi sayısının 468 olduğunu öne sürdüler. Türkiye’de ise 2020 mart ayına kadar resmi olarak herhangi bir virüs vakasına rastlanmadığı açıklanmasına rağmen bazı kesimler, virüsün Türkiye’de görüldüğünü fakat yetkililerce saklandığını sosyal medyada yaydılar. Şüphesiz vakaların ülke yönetimlerince saklanması’nın nedeni, halkı endişeye düşürmemek ve ülkelerin toplumsal ve ekonomik düzenini bozmamaktır. Nitekim ABD Başkanı Donald Trump, iki televizyon kanalını koronavirüs tehlikesini olabildiğince kötü göstermekle ve mali piyasalar üzerinde olumsuz etki yaratmakla eleştirdi. Trump, bu tür haberlerin piyasalarda panik havası yarattığını, korkuya gerek olmadığını ve ABD’nin harika durumda olduğunu dile getirdi.

Oran şehri sakinlerinin, salgında asla karşılaşmak ve duymak istemedikleri hastalığın en önemli belirtilerinden biri olan yüksek ateşti. Vebaya yakalanan hastalarda ateş kırklı derecelere ulaşıyor ve bu durum çoğu hastanın ölümüne neden oluyordu. Salgına yakalanan küçük bir çocuğun trajedisinin işlendiği romanın ilerleyen bölümlerinde, yüksek ateşin küçük hastayı esir alışı, adeta okurların geçmişteki o acı anı yüreklerinde hissetmelerine neden olmaktadır: “*Sanki zayıf gövdesi vebanın korkunç rüzgârı altında bükülüyor ve ateşin yinelenen nefesi altında*

kırılıp dökülüyordu. Fırtına geçince biraz gevşedi, ateşi düşer gibi oldu, dinlenmenin ölümü andırdığı ıslak ve zehirli bir kumsalda soluk soluğaydı. Üçüncü kez ateş dalgası çocuğu sarıp onu doğrultuyordu. O sırada cayır cayır yanan korkunç alev onu yatağın dibine doğru itti. Çocuk çılgin gibi başını sağa sola çeviriyor, üstündeki örtüyü atıyordu. Alev alev göz kapaklarından kocaman gözyaşları fışkırarak, kireç gibi beyaz yüzüne akmaya başladı. Krizin sonunda bitkin bir halde çocuk bir deri bir kemik kalmış bacaklarıyla kırk sekiz saatte etleri erimiş, kolları büzüşmüş şekilde darmadağın yatağın içinde çarmıha gerilmiş gibi korkunç ve acıklı bir durumda kaldı” (Öztokat, 1998, s:194). Veba romanında virüsün her yaş grubunu etkilediği görülürken korona virüsünden ölenler genellikle yaşlılar veya bir başka hastalık sahibi olan kişilerdir. Örneğin Çin Ulusal Sağlık Komisyonu, korona ölümlerinin %80’inde hastaların 60 ve üzeri yaşta olduğunu ve %75’inin ise altta yatan bir başka hastalığın mevcut olduğunu açıkladı. Fransa’da ise virüsten vefat eden kişilerin en az 60 yaşında ve önceden başka hastalıkları olduğu saptandı (Nouvelobs). Asya dışında koronavirüsten 14 Şubat’ta Paris’te vefat eden Çinli turist 81 yaşındaydı ve önceden ciddi bir akciğer enfeksiyonu geçirmekteydi. Kendiyle birlikte seyahat eden 50 yaşındaki kızı ise virüse yakalanmış fakat iyileşmişti. Korona virüs salgınında da hastalığın teşhisi öncelikli olarak yüksek ateşten saptanmaktadır. Salgının görüldüğü ülkelerde yüksek ateş ve diğer belirtilerin saptandığı hastalarda virüs tespit edilmiş ve derhal tedavi uygulanmaya başlanmıştır. Hastalığın 2020 yılı başlarına kadar henüz görülmediği Türkiye gibi ülkeler ise tedbir amaçlı Çin’den ve salgının yaşandığı diğer ülkelere gelen yolcuların ateşlerini kontrol etmektedir. Bu amaçla tedbir amaçlı havalimanları ve sınır kapılarından ülkeye giriş yapanlarda termal kameralarla yüksek ateş bulgusu yapılmaktadır. Gerek Camus’nün romanında gerekse günümüzde yaşadığımız koronavirüs vakasında salgınların başladığı andan itibaren hastalıkları tedavi edecek aşıların olmaması toplumların salgına hazırlıksız yakalandıklarının bir göstergesidir. Vebada salgın devam ederken birçok farklı aşı denemesi yapıldığı gibi korona virüs için de salgını önleyici aşı denemeleri yapılmaktadır.

Her iki vakada da toplumsal yaşamı etkileyen en önemli olguların, tecrit sonucu özgürlüklerin kısıtlanması ve asosyal bir yaşam diğer bir ifadeyle yalnızlık olduğu saptanmaktadır. Buna bağlı olarak bireyler, ayrılık acısı yaşamakta ve bir özlem sarmalı içerisinde kalmaktalar. Veba’da salgın, Oran şehrini esir almaya ve kurbanlarını artırmaya başladığında valilik kararıyla veba durumu ilan edilmiş ve kent kapatılmıştı. Şehre giriş çıkışlar yasaklanmış ve çıkış noktalarında denetimler sıklaştırılmıştı. Koca bir şehir dış dünyadan tecrit edildiği gibi bireysel olarak da insanlar tecrit edilmekteydi. *Castel’in Rieux’ü ziyarete gelmesinden bir gün önce Mösyö Othon’un oğlu hastalanmış ve tüm aile karantinaya alınmak zorunda kalmıştı. Kısa bir süre önce karantinadan çıkmış hasta böylece ikinci kez tecrit ediliyordu* (Öztokat, 1998, s:191). Anneler, çocuklar, eşler, sevgililer çaresiz biçimde birbirlerinden uzak düşmüşler ve herhangi bir buluşma ve haberleşme imkânından da yoksun kalmışlardı. Camus, bu durumun Oran yurttaşlarını sanki bireysel duygulardan arınmış şekilde davranmaya ittiğinden ve akıl, yürek ve tenle birbirine bağlanan varlıkların on sözcüklük bir telgrafın harflerinde o eski birlikteliğin işaretlerini arayacak hale geldiklerinden bahsetmektedir. Öyle ki mektup yazmak gibi masum bir eylem bile mektupların mikrop taşıyor olabileceği endişesiyle onların ellerinden alınmıştı. Bu hapsedilmişlik duygusu içerisinde gerçekte insanlar, iki kez acı çekiyorlardı: Öncelikle kendi acılarını sonra da orada olmayan oğul, eş ya da sevgilinin çektiğini düşündükleri acıyı. Bu hapis yaşantısında insanlar, daha önce sevdikleriyle yapabilecekleri şeyleri yapmamış olmaktan hayıflanıyorlar ve adeta geçmişe özlem duyuyorlardı. Zira bir gelecekleri yoktu. Yalnızlık,

onların heveslerini, umutlarını, tutkularını da hapsedmişti. Salgının ne zaman biteceği ön görülmediği sürece hiç kuşkusuz bu durum aynı kalacaktı. Yalnızlık, Oranlıların bazı insani duygularını yitirmelerine neden olurken bazı duyguların da ruhlarında gün yüzüne çıkmasını sağlıyordu. Yalnızlığın uç noktalarında insanlar, komşularının yardımını dahi ummazken sadece kendi uğraşlarıyla ilgilenirken zamanında pek farkına varmadıkları yağmurun, güneşin, havanın etkisini artık olduğundan farklı hisseder olmuşlardı. Veba’da ayrılık acısı ve özlem öyle bir noktaya geliyordu ki insanlar, başka şehirlerdeki sevdiklerine ulaşmak için kentten ayrılmanın yasa dışı yollarını dahi arıyorlardı. Tıpkı Rambert’in yaptığı gibi. Koronavirüsün ilk çıktığı yer olan Wuhan, tecritin hızlı ve etkin şekilde uygulandığı simge şehirlerden biri oldu. Virüs, dünya geneline yayıldıkça adeta tecrit de salgının gerçekleştiği dünya şehirlerine yayıldı. Wuhan yönetimi, şehri karantinaya alarak şehirden giriş çıkışları yasakladı. Şehirde toplu taşıma hizmetleri askıya alındı. Havalimanı kapatıldı. Virüsün yayıldığı tahmin edilen balık pazarı ilaçlama amaçlı kapatıldı. Wall Street Journal, kentten ayrılan son trenlere bilet alabilmek için insanların birbiriyle yarıştığını, kalabalık tren garından yola çıkan trenlerin neredeyse tüm koltuklarının dolu olduğunu yazdı. Hongkong’da aynı şekilde kapılarını dünyaya kapadı. Karantinayla birlikte bu şehirler, hayalet şehre dönüşmeye başladılar. Tıpkı vebada olduğu gibi giriş çıkışların özel izne bağlandığı bu şehirlerde insanlar evlerine çekildi. Sokaklar sadece hayvanların özgürce dolaşabildikleri yerler haline dönüştü. Wuhanlılar, halkın çok korktuğunu, daha önce şehirlerini geceleri bile hiç bu kadar ıssız görmediklerini, insanların evlerinden dışarı çıkmaya cesaret edemediklerini dile getirmektedirler. Virüsü, ailenin diğer bireylerine bulaştırmamak için evlerinde dahi virüsün 14 günlük kuluçka süresince kendilerini başka bir odaya hapis ettiklerini ifade etmektedirler. Bir öğrenci ise şehrin çölden, hayalet bir şehirden farkı olmadığını, bankaların, hastane ve eczanelerin kapalı olduğunu, yiyeceklerin dronlarla evlere teslim edildiğini, evde yalnız başına bilgisayar oyunları oynayarak düzenin hızlı bir şekilde normale dönmesini beklediğini söylemektedir (Liberation). Özgürlükleri kısıtlanmış insanlar, adeta gönüllü hapis hanelerinde gün sayıyorlar. Aynı şekilde Çin’den sonra koronavirüsün Avrupa’da en fazla etkilediği ülkelerden İtalya’da da benzer durumlar yaşanmaktadır. Nüfusunun %23’ünün 65 ve üstü yaşta olmasının virüsün en fazla etkileme nedeni olarak gösterildiği İtalya’da ülkenin tümünde 03 Nisan 2020 tarihine kadar karantina ilan edildi. Her sene binlerce turist ziyaret ettiği Roma gibi turistik bölgeler insansız alanlara dönüştü. Sokaklar boşaldı. Düğünler, cenaze törenleri yasaklandı. Kamusal alanlarda insanların birer metre mesafeyle oturması kuralı yürürlüğe konuldu. Ülkede zorunlu olmadıkça evden çıkmak yasaklandı. Seyahat etmek için ise çok geçerli ve belgeli bir sebep olması gerekiyor. Okullarda, üniversitelerde eğitime ara verildi. Festival, konser, tiyatro, sinema gibi etkinlikler askıya alındı. Seri A’da maçların seyircisiz oynanmasına karar verildi. Bazı gazeteler, 'ülke diz çöktü' ve 'meydanları boş İtalya'; 'koronavirüs karantinası, İtalya'yı güzel bir hapishaneye dönüştürdü' başlıklarıyla İtalya’daki durumu özetlerken, La Repubblica gazetesi de 'Muhteşem Güzellik' filmine atıfla 'Muhteşem Güzellik yapayalnız' başlığını kullanarak başkent Roma’daki duruma göndermede bulundu. Her mevsim tarihî merkezi cıvıl cıvıl olan Roma, artık olağanüstü ve ürpertici bir şekilde ıssız (Ntv). Koronavirüs önlemleri çerçevesinde Vatikan’da Papa Francis, Aziz Pietro meydanındaki pazar ayinini “online” olarak yaptı. Avusturya, Slovenya ve İtalya’ya sınırlarını kapattı. İtalyanlar, hükümetin de desteklediği “#IORESTOACASA/ Ben evde kalıyorum” sloganına uyarak günlerinin neredeyse tamamını evde kitap okuyarak, film seyrederek ya da İnternete girerek geçirmeye başladılar. Koronavirüs ayrılığı, insanın birbirlerinden ayrı kalırken hissettiği acı ve özleminin ötesine taşıyarak mekânsal bir niteliğe bürünen bir şekle dönüştürdü. Birbirlerine karşı duydukları özlemin dışında İtalya’da insanlar,

futbol maçlarını tribünlerde izleyememe acısını hissederken İran'da inananlar, camide Cuma namazını kılma özlemini yaşamaktadırlar.

Salgınların insan yaşamını felç eden en büyük etkilerinden biri de her boyutta uygulanan kısıtlamalar ve yasaklardır. Oran şehrinin salgınla birlikte sınırlarını kapatması sonucu şehir içi ulaşımında kısıtlamalara gidilmiş, trenlerin, gemilerin ve taşıtların şehre girişi, mektupların enfeksiyon taşımamasını engellemek için her türlü yazışma, kentten insanların ayrılması, denize girmek, kumsallarda dolaşmak yasaklanmış, hastalık nedeniyle bazı evler karantinaya alınarak kapatılmış, sokağa çıkma yasağı konulmuş, cenaze töreniyle ilgili tüm formaliteler basitleştirilerek cenaze alayı ve kilisenin cenaze hizmetleri kaldırılmıştı. Diğer yandan halkın temel gereksinimleri alanında da bazı sınırlandırmaların uygulandığı görülmektedir. Örneğin benzin karneye bağlanmış, halkın elektrik tasarrufu yapması zorunlu hale getirilmişti. Veba salgını başta turizm sektörü olmak üzere diğer ticari faaliyetlerin de durmasına neden olmuştur. Camus'nün ifadesiyle salgın insanları öldürdüğü gibi adeta ticareti de öldürmüştü. Ekonomik yaşam alt üst olmuş ve çok sayıda insan işsiz kalmıştır. Rıhtımlarda boş duran vinçler, yan devrilmiş ve terk edilmiş küçük vagonlar alışılmadık görünümler sunuyor ve insanlar bu durumu anlamlandırmakta güçlük yaşıyorlardı. Lüks tüketim malları satılan dükkânların neredeyse tamamı kapanmış ve bazı dükkânlar kapılarına “veba nedeniyle kapalı” afişleri asmışlardı. Bu dükkânlar istisnasız tüm sektörleri kapsıyordu. Ticaret ve üretim kısıtlamasıyla birlikte teçhizat ve malzeme yetersizliği yaşanmaya başlanmıştır. Salgınla birlikte artan hasta sayıları nedeniyle stoklardaki serumlar tükenmiş ve yeni serumların üretilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Erzak sorunu ve maddi sıkıntılar ciddi boyutlara ulaşmıştır. Salgının yayılmasıyla tabutlar, kefen bezi, mezarlıklar yetersiz kalmıştır. Öyle ki Oran kentinin bazı bölgelerinde kadın ve erkekler aynı mezarlara üst üste karmakarışık gömülmüşlerdir. Üstelik çoğunlukla da personel yetersizliğiyle karşı karşıya kalınıyordu. Resmi görevlilerin yanına hiçbir yeterlilik gözetilmeden sonradan halktan kişiler görevlendirilmiş ve bu kişilere hastabakıcı veya mezarıcı görevleri verilmiştir. Ne yazık ki bunların çoğu da vebaya yakalanarak hayatlarını kaybetmiştir. Artan yiyecek sıkıntısı, temel ihtiyaç maddelerinin bulunmasını zorlaştırıyor, spekülasyonlar fiyatları şişiriyordu. Zenginler ihtiyaçlarını karşılayabiliyorken yoksullar sıkıntı yaşıyorlardı. Camus'nün vebasında yaşanan bu olumsuzluklara aynı şekilde günümüz koronavirüs salgınında da tanık oluyoruz. Salgının ilk çıktığı yer olan Çin'den başlayarak Avrupa ülkeleri ve diğer dünya ülkelerinde sosyal hayatı etkileyen birçok düzeyde kısıtlamalar ve yasaklar uygulanmaya konuldu. Hemen hemen her sektörde faaliyetler durduruldu. Her düzeyde eğitime ara verildi. Toplu ibadetler sonlandırıldı. Türkiye salgının başlarında aldığı önlemlerle virüsün ülkeye girişini önlemede başarı göstermiş, diğer ülkelere nazaran daha hazırlıklı yakalanmıştı. Buna rağmen virüs Türkiye'de ilk kez Mart ayı ortalarında görülmeye başlandı. İlerleyen günlerde vaka sayılarında artış gözlemlendi ve koronavirüse bağlı ilk ölüm salgının görülmesinden birkaç gün sonra gerçekleşti. Sosyal, siyasi, iktisadi, kültürel, dini vb. alanlarda önemli kararların alınmasına neden oldu. Ülke genelinde tüm kamu ve özel okullarda eğitime ara verildi. Restoranlar, kafeler, alışveriş merkezleri, berberler, düğün salonları geçici olarak kapatıldı. Futbol, basketbol, voleybol vb. spor etkinlikleri durduruldu. Cuma namazı da dâhil olmak üzere camilerde toplu ibadet yapılması yasaklandı. 20 yaş ve altı ile 65 yaş ve üstü bireylerin sokağa çıkması kısıtlandı.

ABD ve Rusya gibi dünyanın süper güçleri dahi salgın karşısında çaresiz kaldılar. Örneğin Abd'de binlerce kişi işsiz kaldı ve binlercesi de ücretsiz izne çıkarıldı. Analistler, Avrupa Birliğinin tarihindeki en büyük resesyonunu yaşadığını iddia ettiler. Ekonomilerinin rekor

düzeyde küçüleceği yorumları yapıldı. Diğer yandan birçok ülkede teçhizat yetersizliği yaşandı. Öyle ki Covid 19 pandemisi, ülkeler arası maske ve koruyucu ekipman savaşlarını başlattı. Ülkeler, birbirlerinin siparişlerine el koydular. Çin'den 2 milyardan fazla maske sipariş eden Fransa'nın, İsveçli bir şirkete ait olan ve Fransa üzerinden transit olarak İtalya ve İspanya'ya gönderilen 4 milyon maskeye el koyduğu öğrenildi. Öte yandan İtalya'ya giden koruma kıyafetlerine Çekya el koyarken, Almanya da sipariş verdiği maskelerin Çin Havaalanı'nda bir anda kaybolduğunu açıkladı (Sözcü). Solunum cihazına duyulan ihtiyaç arttı. Salgının en fazla etkilediği İtalya, İspanya, İngiltere, Fransa gibi Avrupa ülkelerinin yaşlı hastaları, yeterli solunum cihazı olmadığından dolayı ölüme terk ettiği haberlere yansdı. Salgının başlarında Türkiye teçhizat, koruyucu malzeme ve sağlık alt yapısı bakımından çoğu ülkeye oranla daha başarılı eylemler sergiledi. Ülkeler, Türkiye'den tıbbi yardım talebinde bulundu ve aralarında Abd ve İngiltere'nin de olduğu onlarca ülkeye karşılıksız yardım sağlandı. Bu durum, Albert Camus'nün, Veba romanında salgınla mücadelenin başarılı olmasının koşulu olarak gördüğü dayanışma ve işbirliği yaklaşımının bir gerekliliğidir. Çünkü başarı ya da başarısızlık tüm dünyanın problemidir. Virüs, insanla birlikte seyahat ettiği için bulaşım yeryüzünün her noktasında görülebilir.

Salgınlar karşısında belirsizlik ve öngörülemezlik durumunun sürekliliği bireylerde çaresizlik ve bıkkınlık hissi yaratabilmektedir. Psikolojik olarak salgının çok uzun süreceği hatta hiç bitmeyeceği düşüncesi, çaresizliği ve korkuyu körüklemektedir. Daha önce yaşanmış salgınlardan farklı olarak günümüz dünyasında teknolojinin gelişmiş olması, kitle iletişim araçları sayesinde bilgiye ulaşmanın çok hızlı gerçekleşmesi günümüz kaygı eşliğini ciddi düzeyde yükseltebilmektedir. Viroloji uzmanlarının, bazı siyasetçilerin ve yorumcuların artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak söylemi üretmeleri, salgının seyrine yönelik olumsuz düşünceleri dillendirmeleri bireylerin çoğunluğunda gelecek kaygısı yaratmaktadır. Bu söylemlere paralel olarak bireylerin karantina, sosyal izolasyon, maske takma zorunluluğu vb. gibi alışık olmadıkları yeni bir yaşam tarzıyla karşılaşmaları onlarda yoğun bir kaygı üretimiyle birlikte artık ne olacaksa olsun anlayışını sergilemeleriyle bir bıkkınlık sendromu oluşturabilmektedir. Fiziksel ve ruhsal olarak bu bıkkınlık sendromunu bireylerin yaşamayı sürdürmeleri ve bunun sonucunda umutsuzluğa alışmaları, Vebanın kahramanı Dr. Rieux'nun tabiriyle umutsuzluktan beterdir. Hiç kuşkusuz önceki salgınlar gibi koronavirüs salgını da bir gün elbet bitecek. Yalnızca günümüz insanı olarak bizlerin şanssızlığı, vebayı, İspanyol gribini yaşamış olan insanlar gibi böyle bir dönemi yaşıyor olmamızdır. Tıpkı açlık ve susuzluk çeken, 1. ve 2. Dünya savaşlarına şahit olan ya da yerkürenin herhangi bir bölgesinde farklı bir felakete maruz kalan diğer insanlar gibi. Aynı şekilde belirsizliğin getirmiş olduğu bekleyiş ve bunun sonucu olarak yalnız yaşamak zorunda kalarak bireyselleşmiş insanın iç sıkıntısı, salgın dönemlerinin belirgin özelliklerindendir. İnsan, sosyal bir varlık olduğundan bireyselleşme onun ruhuna aykırı bir durumdur. Bu şekilde insan, kendini cezalandırılmış ve mahkûm edilmiş hissedebilir. Bu mahkûmiyetin gerçek bir mahkûmiyetten farkı hapishanelerini gönüllü olarak kendisi seçmiş olmasıdır. Evi, onun artık gönüllü hapishanesi olmuştur. Nitekim vebada Tarrou'nun *"bu lanet şey kentin üstüne çökmüş çökeli sarhoşlar dışında hiç kimse gülüyor, onlar da abartılı gülüyor ve tramvaylardakiler bulaşma korkusuyla birbirlerine sırtlarını çevirerek yalnız kalmak için birbirlerinden hızlıca uzaklaşıyorlar ve kavgalar yalnızca keyifsizlikten kaynaklanıyor"* söylemi, insanın mutsuzluğunun ve kötümserliğinin göstergesidir.

Salgınlarda mutsuzlukların yanında dönem dönem umutların yeşerdiği anlar da yaşanıyor. Umutlar, genellikle salgını önlemede uygulanan veya yeni bulunan tedavilerin ve salgının

azalmasına işaret eden göstergelerin ortaya çıkmasıyla kendini gösteriyor. Dr. Rieux ve Castel, kendilerine gönderilen serumları vebalılara kullanmakta etkili olmadığını düşünerek kendileri, kente bulaşmış mikroplardan yeni serumlar üretmeye başlayarak özgün tedavilerini oluşturmaya çalışırlar. Çünkü onlara göre veba mikrobu kısmen de olsa farklılıklar içeriyordu. Castel'in serumu bir çocuk hasta üzerinde denendi ve çocuğun normalden daha uzun süre dayandığı gözlemlendi. Serumun sağladığı ümit ne yazık ki kısa sürdü. Çocuk, uzun direnmelere rağmen mücadeleyi kaybetti. Fakat ilerleyen günlerde vebaya bağlı ölümlerin azalmasında Castel'in serumunun ciddi etkisinin olduğu gözlemlendi. Kentin üstündeki kara bulutlar yavaş yavaş dağılmaya başladı. Zaman zaman salgın etkisini artırsa da genel olarak bulaşımında önemli bir azalış saptanıyordu. Camus'nun ifadesiyle umudun yeşerdiği bu nokta da ölenler, vebanın talihsizleriydi. Koronavirüs salgınında ise salgının seyrine bağlı olarak zamanla dünya ülkeleri, farklı ilaçlar ve tedavi teknikleri uygulamaya ve ayrıca aşı üretim çalışmalarına başladılar. Bilim insanları virüsün ilaç ve aşısını bulmak için adeta yarış içerisindeler. Kimi uzmanlar, doğrudan yüzde yüz etkili olmasa da virüsü zayıflatmış gözlemledikleri bazı HIV ve sıtma ilaçlarının etkililiğine vurgu yaparken Çinli uzmanlar, favipiravir antiviral ilacının Abd'li ve Fransız uzmanlar ise Hidroksiklorokin ilacının koronavirüste etkili olduğunu iddia ettiler. Türkiye'de ise hastalarda erken dönemde ilaç tedavisine başlamanın virüsün akciğerlere geçişini engellediği ve dolayısıyla ölüm oranlarını önemli ölçüde azalttığı gözlemlendi. Virüsün, ülkede ilk görüldüğü dönemlerdeki ölüm oranları tedrici olarak düştü. Bu duruma uygulanan tedavi ve alınan ek önlemlerin etki ettiği söylenebilir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de salgın yayılımında ve bulaşımında azalmanın yaşanması yavaş yavaş normale dönüş adımlarının atılmasını sağladı. Kısıtlamalar ve yasakların bazıları kısmen bazıları ise tamamen kaldırılırken okulların açılması, yaşlıların sokağa çıkmaları, düğün salonlarının açılması vb. gibi kısıtlamaları salgın henüz tamamen bitmediği için devam etmektedir. Onlar da muhtemelen ilerleyen zamanlarda salgının seyrine bağlı olarak kademeli şekilde kaldırılacaktır. Elbette salgın bir gün tamamen bitecek ve vebada olduğu gibi insanlar, rutinlerine dönecekler ve bir zamanlar bir trenin gitmesinin ya da bir geminin gelmesinin, arabalara tekrar yola çıkma izni verilmesinin imkânsız gelişini insanlar unutacaklar. Camus, romanında veba salgınının bitiş belirtilerini betimlerken halkın Ocak ayının ortasına kadar gizli bir coşku yaşadığını ifade ederek betimlemesine şöyle devam eder: *"O hafta istatistikler öylesine düştü ki, doktorlar kuruluna danıştıktan sonra valilik salgının sona ermiş olarak görülebileceğini duyurdu. Gerçek şu ki, halkın benimsemezlik edemeyeceği bir sakınım düşüncesiyle yazıda, kent kapılarının iki hafta daha kapalı kalacağı, önleyici kuralların da bir ay sürdürüleceği ekleniyordu. Bu dönem boyunca tehlikenin yeniden belireceğine ilişkin en ufak belirtide "statüko" korunacak ve önlemler sürdürülecekti. Valilik bu genel canlılıkta bir payı bulunsun diye sağlık dönemindeki aydınlatmanın yeniden kurulması emrini verdi. Bunun üzerine soğuk ve duru bir göğün altında kentliler gürlülü ve kahkahalar atan topluluklar halinde aydınlatılmış sokaklara döküldü"*.

Dönemler, insanlar, koşullar farklı olsa da her salgının, kendi slogan ve söylemlerini yarattığı ve toplumların farklı çılgınlık ve delilik belirtileri sergilediği saptanmaktadır. Vebada bu slogan ve söylemler "Temiz şarap mikrobu öldürür, veba para ödemez, veba sırasında kedilere tükürmek yasaktır, Tanrı büyüktür ona yönelin, yemek servis tabaklarını kaynatın, karantınada kalan insanların dillendirdikleri "her zaman benden daha tutsak birisi vardır" şeklindeki koronavirüste Türkiye'de "Hayat eve sığar, evde kal Türkiye, yeni normal, hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, sosyal mesafeli hayat vb." söylemleri ön plana çıktı. Ayrıca salgınlar, insanlarda bir takım sanrı, yıkıcı hezeyanlar ve çılgınlık olarak tanımlanabilecek davranışlar

oluşturabilmektedir. Bu davranışlar vebada başkalarına saldırmaya, evleri yakma, silahlı saldırı, yağma vb. gibi şiddet türü ve vebadan ölenlerin cesetlerinin fırınlarda yakılması ya da denize atılması, umutsuzluğa alışma, bazı evlere enfeksiyon bulaştırma gibi abartılı kabul edilebilecek yaklaşımları içeriyordu. Örneğin, bir sabah kent merkezinde, veba belirtileri gösteren ve hastalığın etkisiyle sayıklayan bir adam, kendini evden dışarı atmış, karşısına çıkan ilk kadının üzerine atılmış ve ona vebalı olduğunu söyleyerek sarılmıştı. Karantinadan çıkmış bazı kişiler ise yas ve mutsuzlukla çılgına dönmüş şekilde vebayı kurutma düşüncesiyle evlerini ateşe veriyorlardı. Kentin kapıları silahlı küçük gruplar tarafından baskına uğradı, salgın nedeniyle kapatılan evler yağmalandı. Salgın karşısında artık yapacak bir şey kalmadığını düşünen bir piskopos yiyeceklerini alarak evine kapanmış ve evinin çevresini duvarlarla ördürmüştü. Bu duruma öfkelenen mahalleli, piskoposa veba bulaştırmak için evinin etrafına cesetler yığmış dahası ölümünü kesinleştirmek için evinin içine cesetler fırlatmıştı. Çaresiz kalmış bazı insanlar, daha önceki vebalarda kendilerini korumak için yağlanmış bezlerden giysiler giyen hekimler gibi giyinmeyi önerdiler. Diğer yandan alkolün bulaşıcı hastalıklardan koruduğu düşüncesi veba salgının da olduğu gibi koronavirüs salgınında da kendini gösteriyor. Nitekim koronavirüsün en fazla etkilediği ülkelerden biri olan İran'da virüse iyi geldiğini düşünerek içtikleri alkolden ölenlerin sayısı yüzlerle ifade ediliyordu. Virüs taşıyorum diyerek insanlara tüküren birkaç vakanın dışında koronavirüs sürecinde vebadaki kadar uç örnekler şu ana değin pek rastlanılmadı. Bu duruma günümüz gelişmiş teknoloji alet ve uygulamalarının etki ettiği söylenebilir. Günümüzde televizyon, bilgisayar, akıllı telefonlar ve özellikle internet, insanların yaşamında önemli bir rol oynamakta ve onların yaşam tarzlarını etkilemektedir. Önceki yıllardan farklı olarak teknoloji sayesinde insanların meşgul olabilecekleri ve zamanlarını sıkılmaksızın eğlenerek geçirebilecekleri etkinlikler çok fazla. Bu durum da onların dışarı olmalarını sağlıyor ve onları boş düşünmekten alıkoymuyor.

Salgın dönemlerinin belirgin unsurlarından biri de musibetlerden, felaketlerden kurtulmak için başvuru dini uygulamalardır. Bilim insanları, bu tür salgınlara bilimsel yöntem ve metotlar çerçevesinde çare ararken din adamları da dualarıyla ve dinsel ritüellerle toplumun ve insanlığın kurtuluşu, feraha ulaşması için çaba gösteriyorlar. Din adamlarının ve halkın bir bölümü felaketlerin, insanların işledikleri günahlardan dolayı Tanrı'nın onları cezalandırmasının sonucuyla oluştuğunu düşünürler. Bu, her çağda her medeniyette karşılaşılan bir durumdur. Oran'ı veba vurduğunda rahip Paneloux, tarihte bu felaketlerin ilk kez ortaya çıkışının Tanrı düşmanlarının cezalandırılması nedeniyle olduğunu düşünmektedir. Ona göre Firavun sonsuz tasarlara karşı çıktığı için veba ona diz çöktürdü ve Tanrı'nın bu felaketi kibirlileri ve körleri dize getirdi. Bu düşüncelerle rahip, halka “*bunu iyice düşünün ve diz çökün*” diye sesleniyordu. Bu düşünceyle Oran'daki ruhani liderler, bir haftalık ortak dua ayinleri düzenleyerek vebayla savaşmaya karar verdiler. Türkiye'de Diyanet İşleri Başkanlığı yeni tip koronavirüs salgınının bir an önce son bulması için yatsı namazı ezanından sonra tüm camilerden dualar edileceğini açıkladı. Yaklaşık bir ay kadar süren bu dualara insanlar, evlerinden eşlik ettiler. İtalya'nın Carpi kentinde, koronavirüs salgınına karşı düzenlenen dua etkinliğinde Al-i İmran Suresi okundu. Ruanda'da dünyanın sonunun geldiğini düşünenler toplu olarak dua etkinliğine katıldılar. “Bu koronavirüs hastalığında şeytani olan bir şey var. Bu şeytanın işi” diyen Filipinli rahipler ise şeytan çıkarma ayiniyle Covid-19'a karşı mücadelelerini sergilerdiler.

İnsanoğlu, olumsuzluklarla karşılaştığında genellikle pratik çözümler ve olağanüstü ve sıra dışı sayılabilecek önlemler üretme kabiliyeti göstermiştir. Covid-19, Çin Wuhan'da ortaya çıktığında artan hasta yoğunluğunu kurulu hastaneler karşılamayınca, Çin hükümeti on günde

yedi bin kişilik ekiple 1000 yataklı yeni bir hastane inşa etti. Salgın karşısında birçok gelişmiş ülkenin sağlık sistemi çökme noktasına geldiği bir noktada Türkiye'nin sağlık alt yapısının yeterliliğiyle ön plana çıkmayı başardığı söylenebilir. Bu başarıya karşın mücadeleyi şansa bırakmamak ve halkını ölüme terk etmemek için İstanbul'da bin yataklı iki yeni salgın hastanesini kırk beş günlük bir sürede inşa etti. Dr. Rieux ve ekibi vebada da artan hasta yoğunluğunu önlemek için okulların boşaltılıp yedek hastane olarak kullanılmasını sağladı. Bu türden üç hastanenin de sorumluluklarını üstlendiler.

Salgınla mücadele eden kahramanların yanında ne yazık ki insanları sömürenlerin ve stokçuların varlığına da şahit olunmaktadır. Örneğin Oran kentinde zengin bir bakkalın yüksek fiyata satmak üzere gıda maddelerini stokladığından ve evinde yatağının altında çok sayıda konserve kutuları bulunduğundan bahsedilmektedir. Aynı şekilde salgın döneminde şarap ve alkol tüketiminin arttığı kentte depolanmış yüksek miktarda içki stoklarının varlığına dikkat çekiliyordu. Koronavirüste de stokçuluğu esnafın yapmasının yanında halkın da yaptığı gözlemlendi. Sarımsak ve limon gibi virüse iyi geldiği düşünülen ürünlerin tüketimi artınca satıcılar, onları astronomik fiyatlarla satmaya başladılar. Ürünler, bazı market ve manavlarda yüzde beş yüz oranında zamlı satılmaya başlandı. İngiltere ve diğer birkaç ülkede paniğe kapılan halkın, marketlerdeki temel ihtiyaç maddelerini stoklamaları rafların boş kalmasına ve başka insanların mağdur olmalarına neden oldu.

Sonuç

Araştırma, salgınların ırkı, zamanı, mekânı ve koşulları farklı olsa da dilinin aynı olduğunu ortaya koymaktadır. Albert Camus'nün veba romanında yaşananlar ile koronavirüs salgınında yaşananların büyük ölçüde örtüştüğü saptanmaktadır. Yalnızca virüslerin türü, zaman, insanlar, mekânlar farklılaşmaktadır. Bunun dışında yaşanan acılar aynıdır. Bu benzerlik, Camus'nün eserini adeta roman olmaktan çıkarıp bir araştırma ve inceleme eserine dönüştürüyor. Yazar, böylesine gerçeklikle benzeşen bir yapıtı ancak yaşayarak yazabilirdi. Romanın üretiminin, veba salgınlarının yaşandığı dönemler dışında gerçekleşmiş olması bu saptamayı geçersiz kılarken diğer bir saptamayı ön plana çıkarıyor. Yazar, muhtemelen titiz bir doküman incelemesi sonucu bu tür salgınların anatomisini çok iyi çözümleyerek böylesine değerli bir yapıtı ve klasik kabul edilen eseri üretti. Diğer türlü insanlığı ilgilendiren psikolojik, sosyolojik, ekonomik, teolojik vb. tüm boyutlar bu kadar gerçekçi bir şekilde sergilenemezdi. Hülâsa insan var olduğu sürece iyilikte kötülükte onun içindir. Ne sürekli iyiliğin ve mutluluğun ne de sürekli felaketlerin yaşandığı bir dönem olacaktır. Veba virüsü bittiği gibi elbette koronavirüs de bir gün bitecek ama felaket ya da kötülük bir gerçek olarak kalacaktır. Onun gerçekliğinin en büyük ispatı da hiç dinmeyen felaketlerdir. Oran halkı, veba felaketinden kurtulunca bir ihtiyarın Dr. Rieux'ye söylediği bir söz oldukça önemlidir: “Ama bu veba ne demek oluyor ki? Bu hayat demektir, işte her şeydir bu”. Öyleyse hayat, bir felakettir. İnsanların yapması gereken şey de bu felaketlere karşı savaşımdır. Vebanın kaybolmasıyla birlikte, tehlike ortadan kaybolmuş gibidir ama yarının ne olacağı bilinmez. Nasıl ki fareler, birliğin karşıtı olan çokluk gibi sayıları arta arta sağa sola dağıldırsa bir gün o hastalık tekrar ortaya çıkabilir. Çünkü Dr. Rieux, kitaplarda okuduğu gibi veba mikrobunun ne öldüğünü ne de yok olduğunu, yıllar boyunca bu mikrobun mobilyalarda ve çamaşırlarda uykuya dalmış olduğunu odalarda, mahzenlerde, sandıklarda, mendillerde ve kâğıtlarda sabırlı bir şekilde beklediğini ve günü gelince de tekrar insanların arasına dönebileceğini biliyor (Gündoğdu, 1995, s: 83-84).

Koronavirüs, 2019 yılının aralık ayında ortaya çıkmış, kış boyunca etkisini azaltmadan sürdürünce yaz sıcaklarının virüsü yok edip etmeyeceği, salgının bitip bitmeyeceği yönünde tartışmaların yapılmasına neden olmuştur. Sıcaklığın virüs üzerinde etkililiği üzerine henüz yeteri kadar bilimsel çalışma olmaması bu tartışmaların yanıtını zorlaştırmaktadır. Uzmanlar, genelde sıcaklıkla birlikte virüsün bulaşıcılık özelliğinin azalacağını ileri sürmektedirler. Camus'nün vebasında virüsün yaz ayları boyunca devam ettiğini, aşırı sıcaklıkların bile bulaşıma etki etmediğini, aksine salgının kışın soğuğuyla etkisini çok fazla hissettirdiği ocak ayında bittiğini saptamaktayız. "Normal zamanlarda tüm kentliler yaz mevsimini neşeyle karşılardı. Kent, denize koşar, gençlik kumsallara dökülürdü. Bu yaz tersine bedeninin denizin tattıracağı zevklere artık hakkı yoktu...Otel müdürü Tarrou'ya sık sık salgının yaklaşık ne kadar süreceği konusunda fikrini soruyordu: "Bu tür hastalıkların sıcaklığa gelmediği söylenir," diyordu Tarrou. Müdür afallıyordu: "Ama bayım, burada hiç gerçek soğuklar olmaz ki. Her halükarda bu iş aylarca sürecektir gibi." Zaten yolcuların daha uzun bir süre kente uğramayacakları kesindi. Şu veba turizmin yıkımıydı...Sıcak, yavaş yavaş temmuz göğünü kurşuni bir renge buluyor. Aşırı sıcaktan gökyüzünün ışığı azalmaya yüz tutuyor. Güneş altında kavrulan sokakların kenarlarında büyük tentelerin gölgesinde insanlar, yiyecek için sıra bekliyorlardı [...] Halk 15 Ocak'a kadar bu gizli coşku içinde yaşadı. O hafta istatistikler öylesine düştü ki, doktorlar kuruluna danıştıktan sonra valilik salgının sona ermiş olarak görülebileceğini duyurdu". Romanda geçen olgular şu an yaşadıklarımızla örtüşüyorsa roman kurguda olsa gerçek yaşama bir geçeklik payı sunuyor gibi Camus. Nitekim Nisan ayı içerisinde Fenerbahçeli eski futbolcu Emenike "Virüs sıcakla gidecek diyorlardı ama Nijerya'da hava 35 derece, kimse gerçeği bilmiyor" diyordu. Koronavirüste sıcaklığın çok yüksek olduğu bölgelerde vakaların devam ettiğinin gözlemlenmesi insanlığı, sıcaklığın virüsü bitireceği düşüncesine temkinli davranmaya yönlendirmektedir.

Diğer tartışmalı konulardan biri de aşı konusudur. Aynı şekilde uzmanlardan bazıları, koronavirüs salgınına karşı etkili aşı geliştirmenin yıllar alabileceğini dile getirirken bazı uzmanlar daha iyimser bir perspektif sunmaktadırlar. Camus'nün kurgusal vebasında salgının aşıyla bittiğine yönelik bir kanıt rastlanmamaktadır. Vebanın üzerinden yıllar geçmiş olmasına rağmen henüz bir aşının geliştirilememiş olması koronavirüs aşısının bulunması yönünde umutları yıkıcı niteliktedir. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığının İnternet sitesindeki Seyahat Sağlığı alanındaki yolcuları bilgilendirmek için yapılan şu açıklama yukarıdaki saptamayı doğrular niteliktedir: "Veba hastalığından korunmanın en etkili yolu hastalığın bulaşmasına neden olan pirelerin yaşadığı yerlerden ve hayvanlardan uzak durmaktır. En önemlisi veba hastalığı taşıyan kişi ve hayvanlar ile temastan kesinlikle kaçınılmalıdır. Aşı çalışmaları devam etmektedir". Veba salgını dönemleriyle günümüz dönemi birbirinden oldukça farklıdır. Günümüzde özellikle tıp ve teknoloji gibi bilim alanları gelişmiştir ve teknoloji her alanda hayatı kolaylaştırmaktadır. Örneğin önceki dönem salgınlarından farklı olarak robotlar, sağlık sektöründe kullanmaya başlandı. Dolayısıyla günümüz insanı, birçok açıdan önceki dönem insanlarına nazaran daha şanslı gözükmemektedir. Aşı ve tedavi üretme boyutunda tıp daha da gelişmiştir. İnsanlık, bu tür felaketler karşısında her zaman ümitli olmalı ve dahası ümitli olmak zorundadır. Yani ümit, uyanık insanların rüyası olmaya devam etmelidir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, E. (2007). Eski Sorunsala Yeni Mücadele Soluğu: Türkiye’de Bulaşıcı Hastalıkların Epidemiyolojik Sürveyansı ve Kontrolü Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi. Cilt: 64(2), ss: 1-8.
- Boyacıoğlu, F. (2012). Albert Camus’nün Söylence-Romanı (Roman-Myhte) Veba: Esinlendiği Kaynaklar ve Çağrıştırdığı Simgeler. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 31 (2), ss: 21-33.
- Camus, A. (1947). Çev: Öztokat, N.T. (1998). Veba. İstanbul: Can Yayınları.
- Giroux, S. & Tremblay, G. (2002). Méthodologie Des Sciences Humaines, La Recherche en Action. Québec: Editions du Renouveau Pédagogique.
- Gündoğdu, A.O. (1995). Albert Camus ve Başkaldırma Felsefesi. İstanbul: Birey Yayıncılık.
- İstek, E. (2017). Avrupa’da Veba Salgını ve Salgında Din Faktörü (Viyana Örneği). TAD, C. 36/S.62, ss: 173-204.
- Sağlık Bakanlığı, (2020). 2019 n-CoV Hastalığı Sağlık Çalışanları Rehberi Bilim Kurulu Çalışması. Ankara. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/haberler/ncov/2019nCov_Hastal_Salk_alanlar_Rehberi.pdf
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seckin Yayıncılık.
- URL: “Tarihin En Büyük Veba Salgınları”, haberler.com web sitesi, 06.11.2013.
- URL: “Tarihin En Büyük Salgınları”, National Geographic Türkiye web sitesi, 12.11.2014
- URL: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51371400>
- URL: <https://www.cnnturk.com/>
- URL: <https://www.nouvelobs.com/coronavirus-de-wuhan/20200305.OBS25672/coronavirus-quel-est-le-profil-des-sept-personnes-decede-es-en-france.html>
- URL: <https://www.liberation.fr/>
- URL: <https://www.ntv.com.tr/dunya/corona-virus-italyada-degisimin-baslangici->
- URL: <https://www.sozcu.com.tr/2020/dunya/avrupa-ulkeleri-ve-abd-arasinda-maske-savasi-yasaniyor-5732255/>